

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

Cilt : XIX

Cumhuriyetin 50. Yıldönümüne armağan

Yayın Komisyonu:

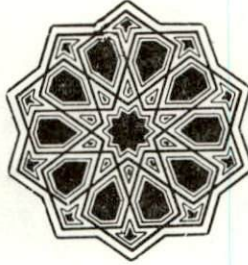
Prof. Dr. Necati ÖNER (*Dekan*)
Prof. Dr. Hüseyin YURDAYDIN
Prof. Dr. İ. A. ÇUBUKÇU
Doç. Dr. M. HATİBOĞLU
Doç. Dr. Hüseyin ATAY

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

Cilt : XIX

Cumhuriyetin 50. Yıldönümüne armağan

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ

DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

ÇİFT : XIX

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ - 1973

Çiğdem Çiğdem, 50. Yılında

F. L. E. L.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Prof. Dr. İbrahim Ağâh ÇUBUKÇU, <i>Yunus Emre ve Din Felsefesi</i> .	1
Prof. Dr. Cavit SUNAR, <i>Parmenides ve Varlık Meselesi</i>	17
Prof. Dr. Şakir BERKİ, <i>İslâm Hukukunun Ana Hatları</i>	29
Prof. Dr. Mehmet TAPLAMACIOĞLU, <i>Dinler Bilimi</i>	41
Doç. Dr. İsmail CERRAHOĞLU, <i>İbn Hibbân ve Tefsiri</i>	49
Doç. Dr. Mehmed S. HATİBOĞLU, <i>Hazret-i Aişe'nin Hadis Tenkitçiliği</i>	59
Doç. Dr. Gültekin ORANSAY, <i>Dinî Türk Musikisinde XVII. Yüzyılda Kullanılmış Makamlar</i>	75
Dr. M. Esad KILIÇER, <i>Kemâlpaşazade'nin Aile Hukuku ile İlgili Bazı Fetvâları</i>	83
Dr. Mehmet DAĞ, <i>İslâm Felsefesinde Aristocu Zaman Görüşü</i>	97
Dr. Beyza BİLGİN, <i>İslâm'da Muhtesiplik ve Eğitim Yönünden Değeri</i>	117
Dr. Abdulkadir ŞENER, <i>İslâm Hukukunda Re'y ve İctihad</i>	123
Prof. Dr. Muhsin MAHDİ, <i>Çağımızın İslâm Düşüncesinde İslâm Felsefesi</i> (Çev. Hüseyin ATAY)	133
Laura Veccia VAGLIERI, <i>Ali-Muâviye Mücadelesi ve Hârici Ayrılmasının İbâdî Kaynakların Işığında İncelenmesi</i> (Çev. Dr. Ethem Ruhi FIĞLALI)	147
Şeyh Muhammed ABDUH, <i>İslâmın Müsamahasına Dönüş</i> . (Çev. Osman KESKİOĞLU)	151

	<u>Sayfa</u>
W. D. Ross, <i>Aristo'da Tabiat Felsefesi</i> (Çev. S. Hayri BOLAY) ...	155
Joachim WACH, <i>Toplumun Dini Teşkilatlanması</i> (Çev. Dr. M. Rami AYAS)	175
S. PİNES, <i>İbni Sinâ ve "Risâletü'l-Füsus Fi'l-Hikme"nin Yazarı</i> (Çev. Kifayet ÖZAYDIN)	193
Hartmuth SCHMÖKEL, <i>Sumer Dini</i> (Çev. ve Açıklayan Mehmet Turhan ÖZDEMİR)	197
Ord. Prof. H. Z. ÜLKEN, <i>Prof. Dr. Hikmet Birand (1904-1972)</i> ...	219
İgnaz GOLDZİHER, <i>İslâmda Hadisin Yeri Etrafında Mücadeleler</i> (Çev. Dr. Cihad TUNÇ)	223

Kitap Tenkitleri :

<i>Muzaffer Sencer'in Allahın Varlığına Dair Bir Kitabı</i> (Süleyman Hayri BOLAY)	237
--	-----

Kitap Tanıtma:

<i>Müşkilet al-İnsan</i> (S. Hayri BOLAY)	241
<i>Müellifine Okunulan Bir Asıl Nüsha ile Karşılaştırılıp Düzeltilmiş Bir Kitabı'l-İktidab Nüshası</i> (Günay TÜMER)	247
<i>Yeni Bir Humâyun-nâme Nüshası</i> (Günay TÜMER)	253

Kitap Tenkitleri :

**MUZAFFER SENCER'İN ALLAH'IN VARLIĞINA
DAİR BİR KİTABI**

Muzafer Sencer, Allah neden var? basım yeri ve tarihi yok, İlke yayımları, s.158.

Kitabın yazarı, önsözde belirttiği üzere, Allah'ın varlığına dair şimdiye karar yazılan kitapların dışında bir metod kullanmış ve ayrı bir yol takip etmiştir. Yazar kitapta, meseleyi inanc açısından ele almanın, şu veya bu âlimin yahut filozofun Allah'ın varlığına inanması sebebi ile O'na inanmanın ve o kimselerin düşüncelerini delil olarak göstermenin karşısına çıkıyor. Zaten kitabın yazılmasına da işi felsefi ve ilmi nakillere dayandırarak yapılan bir münakaşa sebep olmuştur. Yazar bu yolun tutarlı olmadığını söylüyor ve bu hususta ileri sürülen bazı delillerin mantıkî tutarlıktan mahrum olduğunu önsözde tenkid ederek göstermeğe çalışıyor. Esas iddası da kendi yolunun en doğru yol olduğudur.

Ona göre, bizde Allahın varlığı üzerine yazılmış "kitaplar, insan mantığından çok başka insanların tanıklığına baş vuruyor. Özellikle batılı düşünürlerden örnekler vermeyi yeğ tutuyorlar." Bu sebeple yazar inancın belli akıl gerçeklerinden doğmasını istemekte bunun için de inancı, "Aksi düşünülmez, ap-açık doğruluklardan türetmek, onu dinsel ve kişisel otoritelerden bağımsız kılmak" arzusundadır. (s.14)

Bu kitabı niye hazırladık?. başlıklı önsözde (Ki buna giriş demek daha doğru olur.) münakaşa ettiği arkadaşının ve ilâhiyatçıların düştükleri hataları ortaya koymağa çalışırken bu kitabı yazmaktaki esas gayesini şöyle açıklıyor " Allah'ı öz mantıkla nasıl bulabileceğimizi göstermek üzere okuyacağınız satırları kaleme almış bulunuyoruz" Yazar bunun için de Allah kavramını inançlardan ayrı ele aldığı ve O'na bizzat akılla varmanın yolunu gösterdiğini (s. 158) ileri sürmektedir.

İki küçük kitap halinde tertip edilen eserin ele aldığı konular şunlardır:

Konu: I, A- Doğa yasalarından Allah'a varılmaz. (s.15), B- Orman hayatı (s.16), C- Karbon devri(s.17) D- Dünyanın boyutları (s.17) E- Yorum (s.18)

Konu: 2, A- Allah'ın varlığını düşünürken izleyeceğimiz yöntem (s.21)
B-Yokluk (s.23)

Konu: 3, A- Doğa yasaları özgür müdür? (s.25) B- Yasa türleri (s.25) C-
Yasaların türetildiği alanlar (s.26) D-Mutlak özgürlük (s.31)

Konu : 4, A- Sonsuzluk ve süreklilik (s.33) B- Eleştiri (s.33), C-Cantor
sonsuzluğu (35)

Konu:5 A- Uzay (s.37) B- Uzayın sürekliliği (s.41), C-Uzay bir sır de-
ğildir. (s.43), D- Mutlak uzaya karşı kanıtlar. (s.45), E-Uzayın noktalardan
kurulu olduğu yolundaki kanıtı cevap (s.46)

Konu: 6 Sınır kavramının zorunlu oluşu (s.56)

Konu: 7 Zaman sürekli bir bütündür. (s.61)

Konu: 8 Allah'ın yeri sorunu (s.67)

2. Kitap :

Konu: 1, Maddenin mahiyeti (s.72)

Konu: 2, Her madde için uzay gerekli değildir. (s.76)

Konu: 3 Matematik her zaman bilgi verir mi? (s.83)

Konu:4, A- Bazı gerçekler ölçülmez. (s.87) B- Göreli (izafi) büyüklük
görüşü (s.89)

Konu:5 A-Mutlak büyüklük kuramı. (s.90), B- psikofizikçiler. (s.90)

Konu:6 Bütün parça ilişkisi veya parçalarından bağımsız bütün.(s.97)
A- Bütün nedir? (s.97) B- Bütün parçaları içerir mi?(s.98)

Konu:7 A- Maddî varlıklar hakkında (s.106) B-Zihnin töz olarak özellik-
leri. (s.108) C- Manevî varlıkların fiziksel özellikleri üzerine. (s.114)

Konu: 8 Matematikğin yapısı. (120)

Konu: 9 Her varlığın fiziksel olarak bilinmezliği. (s.125)

Konu: 10 Dünya tesadüfen mi doğdu? (s.128)

Konu: 11 Her şeyin bir nedeni niye var?(s.131)

Konu: 12 Bilimin genel nitelikleri. (133)

Konu: 13 Heisenberg kesinsizliği. (s.138)

Konu: 14 Nedensizliğin savunusu. (s.140)

Konu: 15 Allah'ın nedeni yoktur. (s.150)

Konu: 16 Tesadüf mâkul gösterilemez. (s.152)

Konu: 17 Allah'ın birliği. (s.155) Sonsöz (s.158)

Ele alınan şu konulardan anlaşılacağı üzere kitapta pek çok hususlara temas edilmiş ve fakat bu temas edilen hususların her biri bir ayrı problem olarak ele alınması gerektiği halde geniş yer verilmiyerek kısa geçilmiştir. Konuların kısa ve özet halinde ele alınması lüzumsuz uzatmaları önlemişse de bir çok noktaları aydınlığa kavuşturmak imkanı vermemiştir. Yalnız konuların bu şekilde işlenişinde sırf matematik ve mantığa dayanan ispatlara geniş yer verilmesinin rolü olduğu söylenebilir. Yazar her meseleyi matematik fizik ve kimyanın prensiplerine dayanarak ispat etmeğe çalışmıştır. Öyleki meselâ "Allah'ın yeri mes'elesini dahi matematikteki artı ve eksi değerlerin değerini ispat sureti ile halletmek istemiştir.

Yazar kendi metodunun ancak doğru ve isabetli olduğunu iddia ederken felsefî düşünce yolu ile ulaşılmış bir Allah inancının mantığa ve akla aykırı olduğunu zımnen ileri sürmüş oluyor. Bu ne derece doğrudur? Sonra sadece mantık oyunları ile mes'ele hallonulabilir mi? Akıl ve mantığın işleyiş tarzı tek bir istikamette midir? Daha da mühimmi matematik Allah'ın varlığını ispata yeterli midir?, O bu mahiyete sahip midir?.

Bu tarz gayretler, ne kadar iyi niyete dayanırsa dayansın, her zaman isâbetli ve tatmin edici değildir. Nitekim bu eserin bazı kısımları da tatminkâr olamamıştır. Kitapta belli bir seviye korunmuş olmakla ve belli bir zümreye hitap edilmiş olmakla beraber, kitabın bütünü okuyanları tatmin edeceği söylenemez. Kitap belki bazı fikirler verebilir ve bazı münakaşalara vesile teşkil edebilir, fakat karşı düşüncede olanı inandırıp susturması beklenemez. Bu zaten akla da aykırı olur.

Kant Allah'ın varlığının akıl yolu ile isbat edilemeyeceğini, Numen'e ancak ahlâk ve inanç ile çıkılabileceğini söylüyordu. Bunun için de nazari aklın ve ilmin hudutlarını çizdi. Muzaffer Sencer ise bu düşüncenin tamamen aksinden hareket ederek, Allah'a ancak akılla ulaşılabileceğini isbat etmek gayret ve iddiasındadır. Esasında yazarın bu tutumu iyi bir harekettir; yani önceki düşüncenin sahibi kim olursa olsun, ona tavır takınabilmek mühim bir husustur. Bu hususta yazar muvaffak olmuş da sayılabilir. Belirtmek istediğimiz nokta yazarın kendi düşünce tarzında isabet ettiğinin münakaşaya müsait olduğudur. Hem, yazarın yolundan yürürken, aklın, mantığın ve matematiğin imkân ve hudutlarını iyi tayin etmesi lâzımdır. Bunu yaparken ise, diğer yolları itham veya inkâr gerekmez. Bu yolla da felsefe yapılabilir. Bunun en güzel örneğini Gazalî teşkil etmektedir. Şimdi O'nun düşüncesi ve gidiş tarzı değersiz ve isabetsiz midir? Böyle olsaydı her düşünürün bir evvelkine tâbi olması kâfi gelirdi de ömrünün ayrı bir sistem kurmak için çürütmeğe hacet kalmazdı.

Son olarak iki hususa temas edeceğiz: Yazar bibliyografya vermemiş ve faydalandığı eserleri, dip notta göstermemiş. Sadece bazı kitap isimlerini sayfa içlerine, satır aralarına sıkıştırmış. Böyle çok ciddi bir konuda daha ilmî usullerle çalışmak gerekir. Öte yandan, kitabın üslubu akıcı olmakla birlikte, munis olmayan dile fazla zorlanması neticesinde, okunması ve anlaşılması zorlaştırılmıştır. Yeni bir terminoloji kullanmak için bu kadar zorlamağa, bilmem ki, lüzum var mıdır? Yoksa kitapların anlaşılması güçleştikçe değerinin arttığına mı inanılıyor?

Bütün bunlara rağmen kitap, okunmaya ve faydalanmaya değer, felsefi mahiyette bir denemedir.

Süleyman Hayri BOLAY